

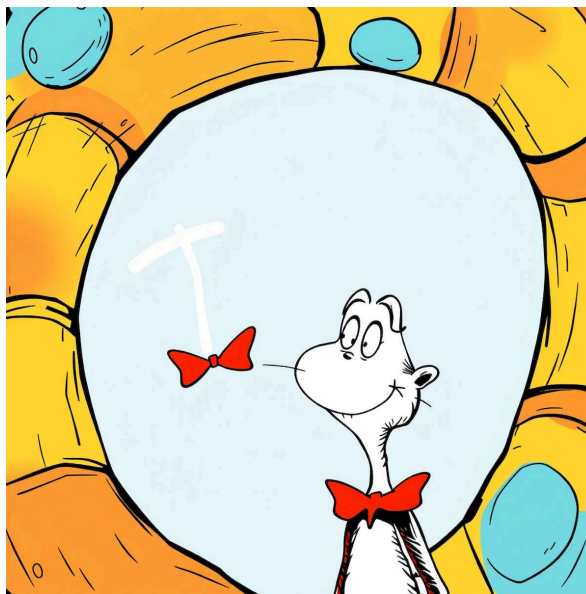
Érted – Érted? nyelvhelyességi feladatok

Rövid szövegértési feladatok és gyakorlatok a szociális kompetencia fejlesztéséhez a közösségi nevelés tanórán.

Nyelvhelyességi feladatok

Hasonló alakú szavak a hétköznapokban

A)

Melyik a helyes, mondatba illő szó? Húzd alá a megfelelőt!

Kedves tanár úr! Nagyon köszönöm az év végi *munkáját* / *munkásságát*.

A hátsó mássalhangzó magához *hasonlítja* / *hasonítja* az előtte állót.

A történetnek az a *tanúsága* / *tanulsága*, hogy érdemes *megszívelni* / *megszívlelni* a jó tanácsot.

Tesi után csupa *izzadság* / *izzadtság* vagyok.

Az edző mindig arra *sarkal* / *sarkall*, hogy dolgozzak többet.

A társammal *egyességet* / *egyezséget* kötöttünk, hogy ki csinálja meg a házi feladatot.

Az osztály *egyhangúan* / *egyhangúlag* szavazott az osztálykirándulásról.

Mindenki *elől* / *elől* akart állni a sorban a menzán.

Áron mindennap *kicsinyelte* / *kicsinyellte* a reggelijét.

Gabi minden dologba *beavatkozik* / *beleavatkozik* az osztály életében.

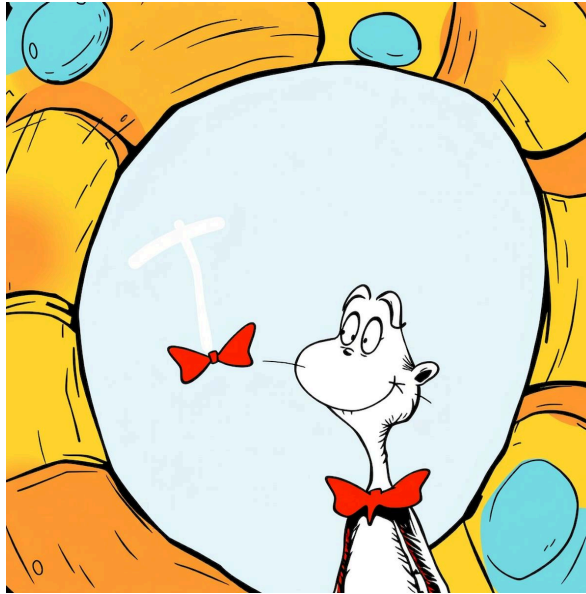
B)

Foglald mondatba a másik szót!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

Hasonló alakú idegen szavak

Nyilazd a szópárok darabjait a megfelelő oszlophoz!

1. mondat	szópárok	2. mondat
Előkerültek az első Egri csillagok-.....-t filmkockái.	adaptál adoptál	Egy szegény árva kislány számára az- ás jelenthet megmenekülést.
Édesanyám a kínai vázát-n vette.	akció aukción	A színészek színpadi cselekvése az
A csillagjósítás, az fejlődése érdekes tudománytörténeti téma.	asztronómia asztrológia	A csillagok életét is vizsgálja az
A általában játéktérben, közösségi termekben van.	biliárd billiárd	A a tíz egyik hatványa.
A nyereséges cégek szívesen-ják az iskolákat.	datál dotál	Minden hivatalos iratot-ni kell.
A gyógyszerre ajánlotta fel a véréit.	donor donátor	A nevét általában megjelenítik az ajándékba adott kép alsó sarkában.
A dolgok lényegét nevezzük-nak.	eszencia esszencia	A Tokaji-ja igen kiváló.
A fürdőszobában a csempék között	fuga	Zeneórán Bach-t hallgattuk.

meglazult a	fűga	
Mór vendégségbe minket.	imitál invitál	Mór már megint csak-ja a tanulást.
Hatalmas épült az iskola udvarán.	komplexum komplexus	A sok tanulás miatt lassan iskola-.....-om lesz.
A genetikai miatt is fontos szerep jut a kutatásoknak.	mutálás mutálódás	A kamaszkori miatt a fiúk nem énekelnek szívesen.
Az „.....-i lányom” fogalma modern kifejezés.	ökológia ökonómia	Gazdasági kérdésekkel az foglalkozik.
Az egész keresztény világot érintő, segélyszervezetet hoztak létre.	ökonomikus ökumenikus	Az életmód csökkentheti a környezetszennyezést is.

Igekötős szólások, közmondások

„A” szöveg

Pótold az igekötőket!

Nem esik az aranygyűrű az ujjáról.

Az aranyból is cseppen

Az arany a tűzben tisztul, a polyva ég. Mindenkinnekvan a maga baja.

Nem lehet oly bánat, mit a szép szó ne lágyítana. törött a mécses.

Beteg se volt, mégis holt.

Másutt is szokták a csontról enni a húst.

..... hegedülték rajta Szent Dávid nótáját.

Úgy jár, majdnem a dereka törik

Üres dió, üres pohár, ha törik, sem nagy kár.

..... esik rajta, mint dorozsmai ember a talicskán.

„B” szöveg

Pótold az igekötőket!

Nincs olyan vad gyümölcs, ami nem érik.

..... jön a hajnal, ha a kakas nem kukorékol is.

Addig jár a korsó a kútra, míg nem törik.

A gond idő előtt véníti az embert.

A halál mindent kaszál.

A hólyagot sem fűjják egyetlen lélegzettel. A jég hátán is él.

Bajban ismered a barátot.

Drágán fizette az árát.

Egy rókáról nem lehet két bőrt húzni.

Haszedted a fölét, edd az alját is!

Ha lehet, inkább magyarul!

Töltsd ki a táblázatot!

gyakori szóalak	helyes alak	magyar megfelelő
áttranszformál		
beimportál		
beintegrál(ódik)		
beinvestál		
eldeformál		
elszeparál		
hozzaapplikál		
kidisszidál		

kiexportál		
ledegradál		
ledesztillál		
leredukál		
összekombinál		

Amikor szükséges

„A” szöveg

Igekötő használatával javítsd a dőlten szedett szavakat!

1. Az ügyet Kovácsné *bonyolítja*.
2. Útiköltséget *térítünk*.
3. Özvegy Karnyóné mást *nevezhet* örökössé.
4. Kiss Ede ügyében *marasztaló* ítélet született.
5. *Iratkozni* is lehet az iskolai könyvtárban.
6. Most van az *iratkozási* időszak.
7. Megkötötték a *tartási* szerződést.
8. *Vesztegetés* miatt börtönre ítélték.
9. A tanút délután két órára *idézték*.
10. A tanár úr *marasztalja* Edét a verekedés miatt.

„B” szöveg

Igekötő helyes használatával javítsd a dőlten szedett szavakat!

Tegnap nem *vételeztünk fel* árut.

A múlt évben sok faanyagot *vételeztek be*.

Nem *tételeztem fel* róla, hogy ilyet tesz.

A számlamásolatokat a műszaki ellenőrnek *ellen* kell jegyeznie.

Hogyan *vitelezzük* ezt ki?

Fontos, hogy ne *folyásoljon be* senki.

Ki kell *vonatolnom* ezt a cikket.

Mióta nincs igazgatónk, senki se *őríz* *ellen*.

A hátrányt semmi sem *súlyozza* *ellen*.

Senki se *fogásolta ki* a döntést.

Azt mondták, *fel* fognak *lebbezni*.

Melyik a sok közül? Igekötők használata

„A” szöveg

Egészítsd ki a mondatokat a *tér* ige megfelelő, ha kell, igekötős alakjával!

A diák a válaszdás elől.

Apa naponta a kávézóba.

Sok esetben a véleményünk.

Vacsora után a jókedv.

Késő este a család minden tagja

Hinduizmusból a mohamedán hitre.

Végre a helyes útra.

A kormányt elrántva az útról.

A hitetlenek végül

Rögtön a lényegre

„B” szöveg

Egészítsd ki a mondatokat a *beszél* ige megfelelő, ha kell, igekötős alakjával!

A nagymamám magának, hogy beteg.

Anya, hogy legyek énekkaros, mert szépen tudok énekelni.

A barátnőimmal délután a magyarórát.

Az osztályfőnökkel a sportnapot.

A kishúgom nagyon cserfes, folyton

Feriék a barátokkal Zoli ellen.

Ádám osztályfőnöki órán a tanár úrnak.

Brúnó a beszélgetésbe.

Hédi Pétert a túrázásról, hiszen a fiúnak fáj a lába.

Péter és Gábor nem értettek egyet, egymás mellett.

Ne cseréld fel!

„A” Szöveg

Húzd alá, melyik a helyes névutó az adott mondatban!

Szakember *lévén/létére* nem ismerte föl azonnal a hibát.

Ügyes *lévén / létére* gyorsan megoldotta a nehéz feladatot.

Fiatal *lévén / létére* még nem lehet sok tapasztalata.

Fiatal *lévén / létére* már sokat tud.

Lány *lévén / létére* szeret autóval játszani.

Az erdőtüz *miatt / végett* a lakosoknak menekülniük kellett.

A védelem *miatt / végett* tornatermekben szállásolták el őket.

Új zár vásárlása *miatt / végett* mentem el az üzletbe.

Fejfájás *miatt / végett* kerestem fel az orvosomat.

Az edzőm *révén / útján* jutottam el a nyári táborba.

Egy internetes hirdetés *révén / útján* mehettem el a nyári táborba.

„B” Szöveg

Húzd alá, melyik a helyes névutó az adott mondatban!

Lány *lévén /létére* nagyon szereti, ha kedveskednek neki.

Jogász *lévén / létére* csak nehezen tudta kibogozni a szövevényes ügyet.

Énekkaros *lévén / létére* kiváló hangja van.

A barátom szülei révén *lévén / létére* jutottam el a koncertre.

Sorsolás révén *lévén / útján* mehettem el a koncertre.

Idős *lévén / létére* sokat kell pihennie.

Idős *lévén / létére* sok hegyet megmászott.

A nyelvvizsgálója *miatt / végett* sokat tanult.

A nyelvvizsgálója *miatt / végett* gyorsan kapott állást.

Az ügyintézés *miatt / végett* minden szerdán nyitva lesz az iskola.

Igekötők és toldalékok

„A” szöveg

Kapcsoljatok megfelelő igekötőt az igéhez, és helyes ragot a névszóhoz!

Mindentvallott a szerelmé..... .

Az osztálytársaifutottak a tornaterem..... .

Pénteken együtt szálltunk..... a vonat..... .

Anya sietve ült..... a kocsijá..... .

Gáborvitte a pizzát a második emelet..... .

A nézők az alagsori büfé..... siettek a színházterem..... .

Melyik busz megy a reptér.....?

Gábor helyesen írta a megoldást a táblá..... .

Egy tanácstalan sétálóment egy rendőr.... segítséget kérni.

Szívesen nézünk a torony....., ahonnan kellemes a kilátás.

„B” szöveg

Kapcsoljatok megfelelő igekötőt az igéhez, és helyes ragot a névszóhoz!

Csak a zöld jelzésnél, szabad menni az út..... .

Holnapmegyünk a szomszédba, a barátaink..... egy születésnap ünnepség..... .

Lassan jöttetek..... a hegytető..... .

Könnyűbánni a gyengébbek..... .

Ági egy csokit vett.... a doboz..... .

A kilátó..... nagyszerű látvány nyílt a táj..... .

A gyerekek szívesentréfálják társaik..... .

Annaadta a drótot barátnője....., milyen volt a dolgozat.

.....vittem a könyvtár..... a könyvet, a pultnáladtam a könyvtáros..... .

Kavalkád – összekeveredett szólások, közmondások

Melyik két közmondás keveredéséből születtek az alábbi „öszvér” mondatok?

1. Mindent lehet, csak nyögés a vége.
 -
 -
2. Aki keres, az nyer.
 -
 -
3. Hamar munka dicséri mesterét.
 -
 -
4. Ki korán kel, életet nyer.
 -
 -
5. Amilyen a mosdó, olyan a fogadjisten.
 -
 -
6. Aki korpa közé keveredik, makkal álmodik.
 -
 -
7. Sok bába közt oda a komaság.
 -
 -
8. Két dudás hamar kész.
 -
 -
9. Ki mint veti ágyát, úgy arat.
 -
 -
10. Kinek a pap, kinek a pénz beszél.
 -
 -

Átváltozások (átalakított állandósult szókapcsolatok)

Talán nem meglepő, hogy a változó világban az állandósult szókapcsolatok is változnak. Három csoportban találtak „kicsavart” szólást, közmondást. Mi az eredeti mondat?

„A” csoport – egy állandósult szókapcsolat mai átírata

„Éhes diák pakkal álmodik.”

.....

Addig jár a korsó a kútra, amíg be nem vezetik a vizet.

.....

Aki másnak vermet ás, abba esik bele más.

.....

Amilyen a login, olyan a bejelentkező képernyő.

.....

Jobb ma egy véreb, mint holnap a túsok.

.....

A hazug embert hamarabb utoléri, ha sánta!

.....

Többet ésszel, mint ész nélkül.

.....

„B” csoport – bátrabbaknak, két állandósult szókapcsolat mókás keveredése

Öntsünk tiszta vizet a nyílt kártyába.

–

–

Egy cipőben evezünk.

–

–

Néma gyerekek híg a leve.

–

–

Lassú víz nagyot ugrik.

–

– Ajándék lónak híg a leve.

–

–

Meghalt Mátyás király, kis helyen is elfér.

–

–

„C” csoport – haladóknak, három állandósult szókapcsolat

Nézd meg az anyját, ha Isten is úgy akarja, ebül vész el.

–

–

–

Közös lónak két oldala van, mégis botlik.

–

–

–

Aki kíváncsi, az átesik a ló túloldalára, és aranyat lel.

–

–

–

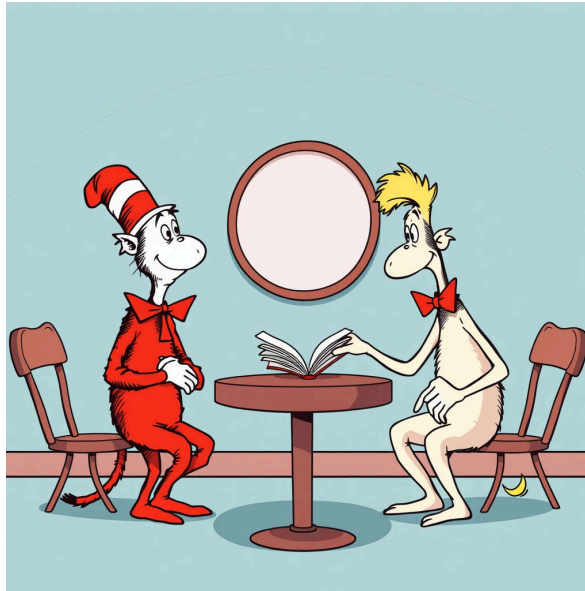
Közös lónak ne nézd a fogát, mert megbotlik!

–

–

–

Az alany és az állítmány egyeztetése

Húzd alá a megfelelő alakot/alakokat!

1. Az Agymanók már most a *legsikeresebb* / *legsikeresebbek*.
2. A ceruzák és a mobil az asztalon *maradt* / *maradtak*.
3. Te és a barátaid *megérkezett* / *megérkezettek*.
4. A Stadionok állomás *következik* / *következnek*.
5. Két tanár *kíséri* / *kísérik* a gyerekeket a kirándulásra.
6. Ti aztán igazán jó csapat *vagy* / *vagytok!*
7. A piros és a narancssárga *nem illik* / *nem illenek* egymáshoz.
8. A könyvek mellett Marci cica is az asztalon *fekszik* / *feksznek*.
9. A labdák és az ugrókötél a szertárban *maradt* / *maradtak*.
10. A tanárok és a két portás is *segített* / *segítettek* a mentésben.
11. A Magyar Államvasutak *elismerte* / *elismerték* a gyakori késéseket.
12. Ti és ők *tisztelik* / *tisztelitek* egymást.
13. A Kárpátok *megakadályozta* / *megakadályozták*, hogy a hideg levegő beáramolhasson.
14. Az esőben ti csurom *vizek lettetek* / *víz lettetek*.
15. Mi *leszek* / *leszünk* az ország boldog népe.
16. A nézők és a játékosok *összebarátkozik* / *összebarátkoztak*.
17. Az osztály *megszavazta* / *megszavazták* az osztálykirándulást.
18. A fiúk *elfáradt* / *elfáradtak* az órán.
19. A Rákóczi út és a Nagykörösi utca *párhuzamos* / *párhuzamosak* egymással.
20. A Fülöp-szigetek *vállalja* / *vállalják* a politikai következményeket.

Ami, amely – nem mindegy

Írd az üres oszlopba annak a mondatnak a betűjelét, amelyiknek a tartalmára utal a dőlt betűvel szedett mondat!

A	Megütöttem a tesódat, ami miatt sokszor sírtam.	...	A gyerekek másnak segítettek a kertben.
B	Rendszeresen eszik a csokiból, amit nem szeret.	...	A gyerekek elfáradtak a kerti munkában.
C	Elolvasta a levelet, ami felháborított.	...	Nem örülök a levélnek.
D	Megütöttem a tesódat, aki miatt sokszor sírtam.	...	Nem örülök annak, hogy verekedtél.
E	A szomszédom egész nap gitáron gyakorol, amely nekem nagyon tetszett.	...	Nem tetszett az udvariatlansága, hogy elolvasta a levelet.
F	A gyerekek egész nap a kertben dolgoztak, ami után már nem volt idejük játszani.	...	A gyerekek sokáig dolgoztak.
G	A gyerekek egész nap a kertben dolgoztak, ami nagyon fárasztó volt.	...	Nem minden csokit szeret, de azért megeszi.
H	A szomszédom egész nap gitáron gyakorol, ami számomra elviselhetetlen.	...	A testvéred sokszor bántott engem.
I	A gyerekek egész nap a kertben dolgoztak, amely nem volt a tulajdonuk.	...	Nem szeretem a hosszú gitárzenét.

J	Eolvasta a levelet, amely felháborított.	...	Nem szeret nassolni.
K	Rendszeresen eszik a csokiból, amelyet nem szeret.	...	Tetszik nekem a szomszéd gitárja.

Aki/ami/amely névmások használata

Emlékeztető:

Az **aki** névmást csak akkor használjuk, ha élőlényre vonatkozik (*megjött a fiú, akit vártam*).

Nem használható vonatkozó névmásként az "aki" több emberből álló **csoportot** jelentő főnevek után, mint például *család, csapat* stb. Ilyen csoportfőnevek után használjuk inkább az "**amely(ek)**" vagy a "**mely(ek)**" megfelelő alakját. (*A színházi társulat, melyet te is ismeresz, megérkezett.*)

Az **amely** névmást akkor használjuk, amikor konkrét, főnévvel megnevezett tárgyra vagy gyűjtőnévre utal (*megvettem a könyvet, amelyet kinéztem magamnak*). Az **amelyik** névmást kijelölő szerepben alkalmazzuk, ha csak egyetlen dologra vonatkoztatunk. (*Meghallgattam (azt) az előadást, amelyik rólad szólt.*)

Ami névmást használok akkor, ha nincs pontosan megnevezve főnévvel, amire (*azt kértem, amit te*), vagy hosszabb szövegrészre utal (*gyönyörűen süt a nap, amiktől jó kedvem lesz* – nem konkrétan a Napra utal, hanem arra az egészre, hogy a Nap süt).

Egészítsd ki a mondatokat a megfelelő névmással!

1. Nem tanultál, nem örülök.
2. Megírtad azt a feladatot,tegnap adott a tanárnő?
3. Tudod azt, kérdeznek tőled?
4. Figyeltem azt, belépett az ajtón.
5. Senki ne beszéljen olyasmiről,..... nem tud.
6. Az idegenvezető arról az épületről beszél, előtt megállt a busz.
7. Az idegenvezető, velünk utazott, nagyon kedves volt.
8. A szomszédom egész nap éneklést gyakorol, számomra elviselhetetlen
9. A nyomozó felmutatta a bűnjelet, élete most szerzett meg.
10. Maradjon köztünk, mondani fogok!
11. Az a tény, el fogok mondani, maradjon köztünk!

12. Tetszett az ajándék, tőled kaptam.
13. A társulat, tagja vagyok.
14. Már mindent tudok, tudnom kell.
15. Mindaz, mondtak, hazugság.
16. Azokról beszéltem, együtt nyaraltam tavaly.
17. A történet, mondtak, hazugság.
18. Az a diák mondta a történetet, együtt utaztam tegnap.
19. Mindig későn jön haza, nem örül a család.
20. Hónap végére elfogyott a pénzük, gondot okozott a családnak.
21. Megnéztem a filmet, ajánlottál.
22. Láttam azt a színészt, beszéltél nekem.
23. Győzött a csapatom, nagyon örülök.
24. Megérkezett a csapat kapitánya, én is ismerek.

Vesszőparipa I.

Pótold a hiányzó vesszőket!

1. Nagy igazság hogy anyanyelvét is jobban tudja az aki még egy nyelvet tud.
2. Tegnap beszaladtam a boltba és megvettem a ruhát.
3. Ez sokkal több mint a tavalyi.
4. Ez több mint szemtelenség!
5. A barátom mint pincér vett részt az eseményen.
6. Gyerekek gyertek csak ide!
7. Hol az egyikre hol a másikra tekintett.
8. Jaj ez nagyon fáj!
9. Több mint öt éve tanul angolul .
10. Tejet kenyeret vaját tett a kosarába.
11. Jó hogy jössz Gézukám!
12. Kétségbeesett de elkerülhetetlen lépésre szánta el magát.
13. A tésztára sok mákot és cukrot szórt.
14. Gyakorító igék például ezek: járkál kapdos álldogál beszélget stb.
15. Vagy ezt vagy azt választhatod.
16. És arra emlékszel-e Géza amikor együtt indultunk a mátrai kirándulásra?
17. Ez a könyv pont annyira izgalmas volt mint vártam gyorsan el is olvastam.
18. Ha még egyszer hallhatnám hej de boldog is lennék!
19. Éva részt vett a bemutatón könyvet dedikált beszélgetett az olvasókkal stb.

Vesszőparipa II.

Ismereteid alapján válaszolj igennel (I) vagy nemmel (N)!

Szükséges-e a vessző? Igen (I) / Nem (N)

1. Az és kötőszó előtt tagmondathatáron. I / N
2. A vagy kötőszó előtt, ha az két szót kapcsol össze. I / N
3. A de kötőszó előtt, ha az szavakat kapcsol össze. I / N
4. A mint kötőszó előtt, ha hasonlítást fejez ki. I / N
5. Az illetve kötőszó előtt. I / N
6. A valamint kötőszó előtt. I / N
7. A mint szó előtt, ha állapotjelzőt fejez ki (-ként). I / N
8. Az amely kötőszó előtt. I / N
9. Az avagy kötőszó előtt, ha két mondatrészt kapcsol össze. I / N
10. Az állítmányok között, ha csak közös bővítményük van. I / N
11. Páros kötőszavak használatakor. I / N
12. Ha a mondatban megszólítás van. I / N
13. Tagmondatok határán, ha nincs kötőszó. I / N
14. A stb. rövidítés előtt, ha mondatrészek felsorolása végén áll. I / N
15. A hogy kötőszó előtt minden esetben. I / N

Nyelvhelyesség gyakorlás

Húzd alá a hibás szóalakat, írd mellé az általad helyesnek ítélt szót!

„A” mondatcsoport

1. Az esőzések miatt egyelőre nem tudják elkezdni az aratást.
2. A sok bonyodalom után nagy nehezen zöld ágra jutottunk.
3. Kérdezd meg Petitől, el-e tudna jönni jövő héten a koncertre!
4. Az a baj, hogy félkézről vetted, amit kértem tőled.
5. Az edző nagy baklövést vétett, hogy nem cserélte le időben a kapust.
6. A földszinti raktárhelyiségbe felújítási munkák zajlanak.
7. Az emberek azt is megosszák egymással a világhálón, amit nem kellene.
8. Számított azzal, hogy becsapják, ezért utánanézett a dolognak.
9. A sok eső végett elmaradt az iskolai sportnap.
10. Kati néniék nincsenek itthon, el vannak utazva.

„B” mondatcsoport

1. Csak be ne folyásolja a gyerekeket az időjárás!
2. Apa hazaérkezéskor kicsukta az ajtót.
3. Nagyon szeretem, ha az iskolai program többszínűbb.
4. A nyolc kerületbe gyere, a Nagy Ervin tér 9.-be!
5. Kati indig itassa az egereket.
6. Az anyukán mint tanárként dolgozott egész életében.
7. Úgy dolgozz, hogy nehogy egyest kapj!
8. Egész nyáron a családi teleken dolgoztam.
9. Ez az, amely nem érdekel.
10. Az az osztály nyer, akinek a legjobb lesz a tanulmányi eredménye.

Csak röviden!

Terpeszkedő kifejezések

„A” szöveg

A névutók gyakran túl hosszú, „terpeszkedő” kifejezéseket hoznak létre, melyeket egyszerű toldalékolással helyettesíthetünk. Javítsd a terpeszkedő kifejezéseket toldalékos alakokkal (vagy egyszerűbb névutóval)!

Helytelen alak	Helyes alak
Jelentést tettünk az osztályfőnök felé .	<i>osztályfőnöknek</i>
Egy szülőn keresztül értesült az eredményről.	
A költő a versen keresztül üzent.	
Az igazgatón keresztül dicséretet kapott.	
A legjobb akarat mellett sem tetszett a vers.	
Nagy siker mellett játsszák a darabot.	
Az óra keretében megbeszéltük a látottakat.	
Az óra folyamán többen elmondták a véleményüket.	

A beszélgetés során sokan megnyilvánultak.	
Néha vitatkoztunk a kérdés fölött .	

„B” szöveg

A névutók gyakran túl hosszú, „terpeszkedő” kifejezéseket hoznak létre, melyeket egyszerű toldalékolással helyettesíthetünk. Javítsd a terpeszkedő kifejezéseket toldalékos alakokkal (vagy egyszerűbb névutóval)!

Helytelen alak	Helyes alak
Sokan tüntettek a tanárok érdekében .	<i>tanárokért</i>
Mi magunk is megteszünk mindent a jó ügy érdekében .	
Mindenki a szerződés értelmében járt el.	
A cél felé közeledve mindenki ujjongott.	
Az új tornaterem átadása igen hasznos iskolánk szempontjából .	
Az osztálypénzt a holnap nap folyamán tudom befizetni.	
A neves vendég látogatása nagy megtiszteltetés iskolánk számára .	
Az osztályfőnöki óra során értékeltük a félévet.	
Az ünnepelt részére átadták a kitüntetést.	
A szépségverseny végeredményét a televízión keresztül jelentették be.	

Megoldások

Hasonló alakú szavak a hétköznapiakban - megoldás

A)

Melyik a helyes, mondatba illő szó?

Kedves tanár úr! Nagyon köszönöm az év végi **munkáját** / **munkásságát**.

A hátsó mássalhangzó magához **hasonlítja** / **hasonítja** az előtte állót.

A történetnek az a **tanúsága** / **tanulása**, hogy érdemes **megszívvelni** / **megszívlelni** a jó tanácsot.

Tesi után csupa **izzadság** / **izzadtság** vagyok.

Az edző mindig arra **sarkal** / **sarkall**, hogy dolgozzak többet.

A társammal **egyességet** / **egyezséget** kötöttünk, hogy ki csinálja meg a házi feladatot.

Az osztály **egyhangúan** / **egyhangúlag** szavazott az osztálykirándulásról.

Mindenki **elől** / **elől** akart állni a sorban a menzán.

Aron mindennap **kicsinyelte** / **kicsinyellte** a reggelijét.

Gabi minden dologba **beavatkozik** / **beleavatkozik** az osztály életében.

B)

Foglald mondatba a másik szót!

Eltérő megoldások lehetnek.

A szópárok jelentése:

munkáját: 'egy cél érdekében végzett tevékenység'
munkásságát: 'életmű'

hasonlít: 'hasonlóság áll fenn köztük'
hasonít: 'hasonlóvá tesz' (pl. egy hangot)

tanúság: 'tanúbizonyosság, bizonyító erő'
tanulás: 'okulás valamiből'

izzadság: 'veríték'
izzadtság: 'izzadt állapot'

sarkal: pl. cipőt
sarkall: 'ösztönöz'

egyesség: 'egyetértés, összhang'
egyezség: 'megállapodás'

egyhangúan: 'unalmasan'
egyhangúlag: 'ellenvetés nélkül'

elől: 'az elején'
elől: 'menekülve'

kicsinyel: 'lebecsül'
kicsinyell: 'kicsínek tart'

beavatkozik: 'közbelép' pl. rendőr

beleavatkozik: 'beleártja magát'

Forrás:

- Balázs Géza: Magyar nyelvhelyességi lexikon, Covina Kiadó, Budapest, 2001
- Balázs Géza, Zimányi Árpád: Magyar nyelvhasználati szótár, Pauz-Westermann Kiadó, Celldömölk, 2007
- Horváth Péter Iván: (Ny)elvi kérdések, 100 könnyed ismeretterjesztő cikk, Tinta Kiadó, Budapest, 2015
- Németh Takács Henrietta: Nyelvhelyesség: ne keverjük a szezont a fazonnal!
<https://www.korkep.sk/cikkek/uncategorized/2015/02/17/nyelvhelyesség-ne-keverjuk-a-szezont-a-fazonnal/>
(*megtekintés: 2024. 05.23.*)
- <https://e-nyelv.hu/2016-05-09/egyesseg-egyezség/>

Hasonló alakú idegen szavak – megoldás

Nyilazd a szópárok darabjait a megfelelő oszlophoz!

1. mondat	szópárok	2. mondat
Előkerültek az első Egri csillagok-.....-t filmkockái.	←adaptál adoptál→	Egy szegény árva kislány számára az-ás jelenthet megmenekülést.
Édesanyám a kínai vázát-n vette.	akció→ ←aukcio	A színészek színpadi cselekvése az
A csillagjósolás, az fejlődése érdekes tudománytörténeti téma.	asztronómia→ ←asztrológia	A csillagok életét is vizsgálja az
A általában játéktérben, közösségi termekben van.	←biliárd billiárd→	A a tíz egyik hatványa.
A nyereséges cégek szívesen-ják az iskolákat.	datál→ ←dotál	Minden hivatalos iratot-ni kell.
A gyógyszerre ajánlotta fel a vérért.	←donor donátor→	A nevét általában megjelenítik az ajándékba adott kép alsó sarkában.
A dolgok lényegét nevezzük-nak.	eszencia→ ←esszencia	A Tokaji-ja igen kiváló.
A fürdőszobában a csempék között meglazult a	←fuga fúga→	Zeneórán Bach-t hallgattuk.
Mór vendégségbe minket.	imitál→ ←invital	Mór már megint csak-ja a tanulást.
Hatalmas épült az iskola udvarán.	←komplexum komplexus→	A sok tanulás miatt lassan iskola-.....-om lesz.
A genetikai miatt is fontos szerep jut a kutatásoknak.	mutálás→ ←mutalódás	A kamaszkori miatt a fiúk nem énekelnek szívesen.
Az „.....-i lányom” fogalma modern kifejezés.	←ökológia ökonómia→	Gazdasági kérdésekkel az foglalkozik.
Az egész keresztény világot érintő,	ökonómikus→	Az életmód csökkentheti a

..... segélyszervezetet hoztak létre.

← ökumenikus

környezetszennyezést is.

adaptál (átdolgoz; alkalmaz például eljárást) ↔ **adoptál** (örökbe fogad gyereket)

akció (cselekvés, megmozdulás, kedvezmény) ↔ **aukció** (árverés)

asztronómia (csillagászat) ↔ **asztrológia** (csillagjóslás pl. horoszkóp)

biliárd (dákóval és golyókkal játszott játék) ↔ **billiárd** (10^{15} -en; milliószer milliárd; ezerbillió)

datál (dátumoz, keltez) ↔ **dotál** (anyagilag támogat intézményt)

donor (véradó, szervadományozó) ↔ **donátor** (alapítványt létrehozó személy)

eszencia (kivonat, ízesítő oldat) ↔ **esszencia** (lényeg)

fuga (burkolóelemek, csempék közti rés) ↔ **fúga** (egyfajta zenei műfaj)

imitál (utánoz) ↔ **invitál** (meghív)

komplexum (épülettömb) ↔ **komplexus** (az énkép egyfajta csorbulása)

mutálás (hangmagasság megváltozása) ↔ **mutálódás** vagy **mutáció** (genetikai változás)

ökológia (környezettan) ↔ **ökonómia** (közgazdaságtan)

ökonomikus (gazdaságos, takarékos) ↔ **ökumenikus** (összegyházi)

Forrás:

- Balázs Géza: Magyar nyelvhelyességi lexikon, Covina Kiadó, Budapest, 2001
- Balázs Géza, Zimányi Árpád: Magyar nyelvhasználati szótár, Pauz-Westermann Kiadó, Celldömölk, 2007
- Horváth Péter Iván: (Nyelvi kérdések, 100 könnyed ismeretterjesztő cikk, Tinta Kiadó, Budapest, 2015
- Németh Takács Henrietta: Nyelvhelyesség: ne keverjük a szezont a fazonnal!
<https://www.korkep.sk/cikkek/uncategorized/2015/02/17/nyelvhelyesség-ne-keverjuk-a-szezont-a-fazonnal/>
(Megtekintés: 2024.08.22.)

Igekötős szólások, közmondások - megoldás

A két szöveg a nyelvhasználatot frissíti. Ellenőrzésnél érdemes akár szűrőpróbaszerűen rákérdezni a jelentésre vagy a lehetséges kontextusra.

„A” szöveg

Pótold az igekötőket!

Nem esik **le** az aranygyűrű az ujjáról. (= nem esik nehezeére)

Az aranyból is cseppen **el**. (= a megmunkálás során mindenből kárba vész valamennyi)

Az arany a tűzben tisztul, a polyva **megég**. (=A bajban az erős ember megerősödik, a gyenge elbukik.)

Mindenkinek **megvan** a maga baja.

Nem lehet oly bánat, mit a szép szó **meg** ne lágyítana.

Eltörött a mécses. (= sír)

Beteg se volt, mégis **megholt**. (= kivégezték, felakasztották)

Másutt is **le** szokták a csontról enni a húst. (= mindenütt megbecsülik az értékeset)

Elhegedülték rajta Szent Dávid nótáját. (= alaposan elverték)

Úgy jár, majdnem a dereka törik **ki**. (= gögösen jár)

Üres dió, üres pohár, ha **eltörik**, sem nagy kár. (= mondták vigasztalásul, ha eltört egy pohár)

Átesik rajta, mint dorozsmai ember a talicskán. (= Úgy jut túl valamin, hogy nincs köszönet benne.)

„B” szöveg

Pótold az igekötőket!

Nincs olyan vad gyümölcs, ami **meg** nem érik. (= Sokára az éretlen is megérik.)

Eljön a hajnal, ha a kakas nem kukorékol is. (= A dolog mindenképpen megtörténik.)

Addig jár a korszó a kútra, míg **el** nem törik. (=Ha sokáig helytelen dolgot csinálsz, egyszer megbűnhődsz érte. Nem érdemes kísértetni a sorsot.)

A gond idő előtt **megvéníti** az embert. (= a gonddal teli élet nehéz)

A halál mindent **lekaszál**. (=senki nem menekülhet a haláltól)

A hólyagot sem fűjják **fel** egyetlen lélegzettel. (= Jó munkához idő kell.)

A jég hátán is **megél**. (= Ügyes, életre való ember)

Bajban ismered **meg** a barátot.

Drágán fizette **meg** az árát. (= túl nagy árat fizetett valamiért)

Egy rókáról nem lehet két bőrt **lehúzni**. (= egy dologból nem lehet kétszer hasznot húzni)

Ha **leszedted** a fölét, add **meg** az alját is! (= ha élvezted a dolog kellemes részét, vállalnod kell azt is, ami kellemetlen benne)

Hallgatás **beleegyezés**.

Forrás:

- Péntes István: Anyanyelvi kavalkád (<http://mek.niif.hu/02700/02720/02720.pdf>), *(Letöltés: 2021.12.21.)*
- Dr. H. Tóth István Az igekötők alakja, jelentése és szerepe a szókincsben (https://m.mozaik.info.hu/Homepage/pdf/folyoirat/Csengoszo_2014-1.pdf) *(Letöltés: 2021.12.21.)*

Ha lehet, inkább magyarul! - megoldás

– A leggyakoribb nyelvhasználati esetek szerepelnek a táblázatban. Érdeemes a feladat ellenőrzése után megbeszélni a gyerekekkel, hogy célszerű a magyar megfelelőt használni az idegen szavak helyett.

– A nyelv azonban változik, az informatika nyelve már szakszóként alkalmazza a „kiexportál” szóalakat.

Töltsd ki a táblázatot!

gyakori szóalak	helyes alak	magyar megfelelő
áttranszformál	transzformál	átalakít
beimportál	importál	behoz
beintegrál(ódik)	integrál(ódik)	betagozódik
beinvestál	investál	befektet, valamibe beruház
eldeformál	deformál	alaktalanná tesz
elszeparál	szeparál	elkülönít, elválaszt
hozzáapplikál	applikál	hozzáilleszt
kidisszidál	disszidál	kivándorol
kiexportál	exportál	kivisz, kiszállít
ledegradál	degradál	lefokoz
ledesztillál	desztillál	lepárol
leredukál	redukál	(le)csökken
összekombinál	kombinál	összekever

Forrás:

- Balázs Géza: Magyar nyelvhelyességi lexikon Corvina Kiadó, Budapest 2001
- Balázs Géza, Zimányi Árpád: Magyar nyelvhasználati szótár Pauz-Westermann Könyvkiadó, Budapest, 2007
- Dr. H. Tóth István–Radek Patloka: A sokoldalú igekötő. Tudnivalók, gyakorlatok a magyar igekötős igék megismeréséhez

- https://www.madarskeprodukty.cz/Ke-studiu-madarstiny-a6_23.htm (Letöltés: 2022. 02.04.)

Amikor szükséges - megoldás

A két szöveg feladatai nehezebbek, érdemes a „B” szövegrésznél felhívni a gyerekek figyelmét, hogy ezek olyan igék, melyeknél nem válik el az igekötő (vagy annak vélt szó pl. *fellebbez*).

„A” szöveg

Igekötő használatával javítsd a dőlten szedett szavakat!

1. Az ügyet Kovácsné *bonyolítja*.

Az ügyet Kovácsné **bonyolítja le**.

2. Útiköltséget *térítünk*.

Az útiköltséget/Útiköltségét **megtérítjük**

3. Özvegy Karnyóné mást *nevezhet* örökössé.

Özvegy Karnyóné mást **nevezhet meg örökössé**.

4. Kiss Ede ügyében *marasztaló* ítélet született.

Kiss Ede ügyében **elmarasztaló** ítélet született.

5. *Iratkozni* is lehet az iskolai könyvtárban.

Beiratkozni is lehet az iskolai könyvtárban.

6. Most van az *iratkozási* időszak.

Most van a **beiratkozási** időszak.

7. Megkötötték a *tartási* szerződést.

Megkötötték az **eltartási** szerződést.

8. *Vesztegetés* miatt börtönre ítélték.

Megvesztegetés miatt börtönre ítélték.

9. A tanút délután két órára *idézték*.

A tanút délután két órára **idézték be**.

10. A tanár úr *marasztalja* Edét a verekedés miatt.

A tanár úr **elmarasztalja** Edét a verekedés miatt.

„B” szöveg

Igekötő használatával javítsd a dőlten szedett szavakat!

Tegnap nem vételeztünk fel árut.

Tegnap nem **felvételeztünk** árut.

A múlt évben sok faanyagot vételeztek be.

A múlt évben sok faanyagot **bevételeztek**.

Nem tételeztem fel róla, hogy ilyet tesz.

Nem **feltételeztem** róla, hogy ilyet tesz.

A számlamásolatokat a műszaki ellenőrnek ellen kell jegyeznie.
A számlamásolatokat a műszaki ellenőrnek **ellenjegyeznie** kell.

Hogyan vitelezzük ezt ki?
Hogyan **kivitelezzük** ezt?

Fontos, hogy ne folyásoljon be senki.
Fontos, hogy ne **befolyásoljon** senki.

Ki kell vonatolnom ezt a cikket.
Kivonatolnom kell ezt a cikket.

Mióta nincs igazgatónk, senki se őriz ellen.
Mióta nincs igazgatónk, senki se **ellenőríz**.

A hátrányt semmi sem súlyozza ellen.
A hátrányt semmi sem **ellensúlyozza**.

Senki se fogásolta ki a döntést.
Senki se **kifogásolta** a döntést.

Azt mondták, fel fognak lebbezni.
Azt mondták, **fellebbezni** fognak.

Forrás:

- e-nyelv.hu
- Balázs Géza: Magyar nyelvhelyességi lexikon, Bp. Corvina Kiadó, 2001
- Balázs Géza, Zimányi Árpád: Magyar nyelvhasználati szótár
- Paus-Westermann Könyvkiadó, 2007
- Zimányi Árpád: Nyelvhelyességi gyakorlatok

Melyik a sok közül? - megoldás

Igekötők használata

A feladat gyors ellenőrzésre szolgál, fejleszti a nyelvérzéket, nyelvi gondolkodást, kreativitásra serkenti az ifjúságot.

Ügyesebb csoportokban hallás utáni feldolgozás is megfelelő, akkor a koncentráció is szerepet kap.

„A” szöveg

Egészítsd ki a mondatokat a *tér* ige megfelelő, ahol kell, igekötős alakjával!

A diák **kitér** a válaszadás elől.

Apa naponta **betér** a kávézóba.

Sok esetben **eltér** a véleményünk.

Vacsora után **visszatér** a jókedv.

Késő este a család minden tagja **hazatér**.

Hinduizmusból **áttér** a mohamedán hitre.

Végre **rátért** a helyes útra.

A kormányt elrántva **letér** az útról.

A hitetlenek végül **megtérnek**.

Rögtön a lényegre **tér**.

„B” szöveg

Egészítsd ki a mondatokat a *beszél* ige megfelelő, ahol kell, igekötős alakjával!

A nagymamám **bebeszéli** magának, hogy beteg.

Anya **rábeszéli**, hogy legyek énekkaros, mert szépen tudok énekelni.

A barátnőmmel délután **átbeszéljük/kibeszéljük** a magyarórát.

Az osztályfőnökkel **megbeszéljük** a sportnapot.

A kishúgom nagyon cserfes, folyton **beszél**.

Feriék **összebeszéltek** a barátokkal Zoli ellen.

Ádám osztályfőnöki órán **visszabeszéli** a tanár úrnak.

Brúnó **belebeszéli** a beszélgetésbe.

Hédi **lebeszélte** Pétert a túrázásról, hiszen a fiúnak fáj a lába.

Péter és Gábor nem értettek egyet, **elbeszéltek** egymás mellett.

Forrás:

- Kázmér Anikó: Véleményes igekötők, <https://forumszemle.eu/2017/09/12/velemenyes-igekotok/> (Letöltés: 2021. 09.09.)
- Dr. H. Tóth István–Radek Patlók: A sokoldalú igekötő. Tudnivalók, gyakorlatok a magyar igekötős igék megismeréséhez, https://www.madarskeprodukt.cz/Ke-studiu-madarstiny-a6_23.htm (Letöltés: 2022. 02.04.)

- Molnár Mária: Az előíró szemlélet hatásai 21. századi iskolai anyanyelvi nevelésünkben, <https://mek.oszk.hu/21400/21475/21475.pdf> (Letöltés: 2021. 09.12)
- <https://nyelvmuveles.hu/nyelvhelyesség/az-igekotok-hasznalata> (Letöltés: 2021.11.23.)

Ne cseréld fel! – névutók - megoldás

- A két szöveg az idő és a tanulók érdeklődése szerint egyben vagy külön-külön is feldolgozható.
 - **Lévén** vagy **létére** - a lévén okot, a létére bizonyos szembeállítást, ellentmondást fejez ki.
 - **Révén** – egy személy segítségével, útján – bonyolultabb viszony segítségével.
 - **Miatt** – csak ok esetén, végett – cél megfogalmazása esetén.

„A” Szöveg

Húzd alá, melyik a helyes névutó az adott mondatban!

Szakember lévén/létére nem ismerte föl azonnal a hibát.

Ügyes lévén / létére gyorsan megoldotta a nehéz feladatot.

Fiatal lévén / létére még nem lehet sok tapasztalata.

Fiatal lévén / létére már sokat tud.

Lány lévén / létére szeret autóval játszani.

Az erdőtüz miatt / végett a lakosoknak menekülniük kellett.

A védelem miatt / végett tornatermekben szállásolták el őket.

Új zár vásárlása miatt / végett mentem el az üzletbe.

Fejfájás miatt / végett kerestem fel az orvosomat.

Az edzőm révén / útján jutottam el a nyári táborba.

Egy internetes hirdetés révén / útján mehettem el a nyári táborba.

„B” Szöveg

Húzd alá, melyik a helyes névutó az adott mondatban!

Lány lévén / létére nagyon szereti, ha kedveskednek neki.

Jogász lévén / létére csak nehezen tudta kibogozni a szövevényes ügyet.

Énekkaros lévén / létére kiváló hangja van.

A barátom szülei révén / létére jutottam el a koncertre.

Sorsolás révén / útján mehettem el a koncertre.

Idős lévén / létére sokat kell pihennie.

Idős lévén / létére sok hegyet megmászott.

A nyelvvizsgálója miatt / végett sokat tanult.

A nyelvvizsgálója miatt / végett gyorsan kapott állást.

Az ügyintézés miatt / végett minden szerdán nyitva lesz az iskola.

A nyári szünet miatt / végett csak szerdán délelőttönként van nyitva az iskola.

Forrás:

- e-nyelv.hu
- <https://e-nyelv.hu/> (Megtekintés: 2024.06.12.)

- Balázs Géza: Magyar nyelvhelyességi lexikon Corvina Kiadó, Budapest 2001
- Balázs Géza, Zimányi Árpád: Magyar nyelvhasználati szótár Pazu-Westermann Könyvkiadó, Budapest 2007

Igekötők és toldalékok - megoldás

„A” szöveg

Kapcsoljatok megfelelő igekötőt az igéhez, és helyes ragot a névszóhoz!

Mindent **be/meg**vallott a szerelmének.

Az osztálytársai **befutottak** a tornaterembe.

Pénteken együtt szálltunk **fel/le** a vonatra/ról.

Anya sietve ült **be** a kocsijába .

Gábor **fel**vitte a pizzát a második emeletre .

A nézők az alagsori büfé**ből** **felsiettek** a színházterembe .

Melyik busz megy **el/-** a reptérig/re?

Gábor helyesen írta **fel/-** a megoldást a táblára .

Egy tanácstalan sétáló **oda**ment egy rendőr**höz** segítséget kérni.

Szívesen nézünk **szét** a torony**ből**, ahonnan kellemes a kilátás.

„B” szöveg

Kapcsoljatok megfelelő igekötőt az igéhez, és helyes ragot a névszóhoz!

Csak a zöld jelzésnél, szabad **át**menni az úton.

Holnap **át**megyünk a szomszédba, a barátaink**hoz** egy születésnap i ünnepség**re** .

Lassan jöttetek **le/fel** a hegytető**ről/re** .

Könnyű **el**bánni a gyengébbekkel .

Ági egy csokit vett **ki/elő** a doboz**ből**.

A kilátó**ből** nagyszerű látvány nyílt a táj**ra** .

A gyerekek szívesen **meg**tréfálják társaikat .

Anna **lead**ta a drótot barátnőj**nek**, milyen volt a dolgozat.

Visszavittem a könyvtárba a könyvet, a pultnál **oda/át**adtam a könyvtáros**nak**.

Rábeszéltük barátainkat egy mecseki kirándulás**ra**.

Forrás:

- Kázmér Anikó: Véleményes igekötők, <https://forumszemle.eu/2017/09/12/velemenyes-igekotok/> (Letöltés: 2021. 09.09.)
- Dr. H. Tóth István–Radek Patloka: A sokoldalú igekötő http://www.robertpejsa.cz/data/image/istvan/igekoto_mfuzet_praga.pdf (Letöltés: 2021. 09.09.)
- Molnár Mária Az előíró szemlélet hatásai 21. századi iskolai anyanyelvi nevelésünkben, <https://mek.oszk.hu/21400/21475/21475.pdf> (Letöltés: 2021. 09.12)
- <https://nyelvmuves.hu/nyelvhelyesség/az-igekotok-hasznalata> (Letöltés: 2021.11.23.)

Kavalkád – összekeveredett szólások, közmondások - megoldás

Melyik két közmondás keveredéséből születtek az alábbi „öszvér” mondatok?

1. Mindent lehet, csak nyögés a vége.

– Mindent lehet, csak akarni kell

– Nem akarásnak nyögés a vége.

2. Aki keres, az nyer.

– Aki keres, az talál.

– Aki mer, az nyer.

3. Hamar munka dicséri mesterét.

– Hamar munka ritkán jó.

– A jó munka dicséri mesterét.

4. Ki korán kel, életet nyer.

– Ki korán kel, aranyat lel.

– Aki időt nyer, életet nyer.

5. Amilyen a mosdó, olyan a fogadjisten.

– Amilyen a mosdó, olyan a törölköző. – Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten.

6. Aki korpa közé keveredik, makkal álmodik.

– Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók.

– Éhes disznó makkal álmodik.

7. Sok bába közt oda a komaság.

– Sok bába közt elvész a gyerek.

– Meghalt a gyerek, oda a komaság.

8. Két dudás hamar kész.

– Két dudás nem fér meg egy csárdában.

– Sok kéz hamar kész.

9. Ki mint veti ágyát, úgy arat.

– Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

– Ki mint vet, úgy arat.

10. Kinek a pap, kinek a pénz beszél.

– Kinek a pap, kinek a papné.

– Pénz beszél, kutya ugat.

Forrás:

- Vargha Katalin – T. Litovkina Anna: „Hallgatni Arany, beszélni Petőfi” A magyar antiproverbiumok ferdítési módjai – formai változatok és nyelvi humor (<http://real.mtak.hu/88892/1/va-li.pdf>) *(Megtekintés: 2021.02.04.)*

Átváltozások - megoldás

(átalakított állandósult szókapcsolatok)

Talán nem meglepő, hogy a változó világban az állandósult szókapcsolatok is változnak. Három csoportban találtak „kicsavart” szólást, közmondást. Mi az eredeti mondat?

„A” csoport – egy állandósult szókapcsolat mai átírata

„Éhes diák pakkal álmodik”

– Éhes disznó makkal álmodik.

Addig jár a korsó a kútra, amíg be nem vezetik a vizet;

– Addig jár a korsó a kútra, amíg el nem törik.

Aki másnak vermet ás, abba esik bele más.

– Aki másnak vermet ás, maga esik bele

Amilyen a login, olyan a bejelentkező képernyő.

– Amilyen a mosdó, olyan a törölköző.

Jobb ma egy véreb, mint holnap a túsok.

– Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzök.

A hazug embert hamarabb utoléri, ha sánta!

– A hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát.

Többet ésszel, mint ész nélkül.

– Többet ésszel, mint erővel.

„B” csoport – bátrabbaknak, két állandósult szókapcsolat mókás keveredése

Öntsünk tiszta vizet a nyílt kártyába

- Öntsünk tiszta vizet a pohárba.
- Nyílt kártyákkal játszik.

Egy cipőben evezünk.

- Egy cipőben járunk.
- Egy csónakban evezünk.

Néma gyerekek híg a leve.

- Néma gyerekek anyja sem érti a szavát.
- Olcsó húsnak híg a leve.

Lassú víz nagyot ugrik.

- Lassú víz partot mos.
- Alamuszi macska nagyot ugrik.

Ajándék lónak híg a leve.

- Ajándék lónak ne nézd a fogát.
- Olcsó húsnak híg a leve.

Meghalt Mátyás király, kis helyen is elfér.

- Meghalt Mátyás király, oda az igazság.
- Sok jó ember kis helyen is elfér.

„C” csoport – haladóknak, három állandósult szókapcsolat

Nézd meg az anyját, ha Isten is úgy akarja, ebül vész el.

- Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.

- Ha Isten is úgy akarja,
 - Ebül szerzett jószág ebül vész el.
- Közös lónak két oldala van, mégis botlik.
- Közös lónak túros a háta.
 - Mindennek két oldala van.
 - A lónak négy lába van, mégis megbotlik.
- Aki kíváncsi, az átesik a ló túloldalára, és aranyat lel.
- Aki kíváncsi, hamar egöregszik.
 - Átesik a ló túloldalára.
 - Ki korán kel, aranyat lel.
- Közös lónak ne nézd a fogát, mert megbotlik!
- Közös lónak túros a háta.
 - Ajándék lónak ne nézd a fogát.
 - A lónak négy lába van, mégis megbotlik.

Forrás:

- Vargha Katalin – T. Litovkina Anna: „Hallgatni Arany, beszélni Petőfi” A magyar antiproverbiumok ferdítési módjai – formai változatok és nyelvi humor (<http://real.mtak.hu/88892/1/va-li.pdf>) (letöltés: 2021.08.20.)

Feldolgozás lehet még:

- Gyűjtsetek hasonló átiratokat!
- Készítsetek magatok is hasonló „ferdítéseket”!

Az alany és az állítmány egyeztetése - megoldás

Húzd alá a megfelelő alakot!

1. Az Agymanók már most a legsikeresebb/legsikeresebbek.
(A többes számú alany egy dolgot jelöl.)
2. A ceruzák és a mobil az asztalon maradt/maradtak.
(Egyes szám, ha az állítmányhoz közelebbi alannyal egyeztetek, többes szám, ha értelmi egyeztetés történik.)
3. Te és a barátaid megérkezett/megérkeztek.
(Különböző személyű alanyok. Az állítmány többes számú, és a „kisebb számmal” egyezik meg.)
4. A Stadionok állomás következik/következnek.
(A többes számú alany egy dolgot jelöl.)
5. Két tanár kíséri/kísérik a gyerekeket a kirándulásra.
6. Ti aztán igazán jó csapat vagy/vagytok!
(Az állítmány része gyűjtőnév, az alany többes számú.)
7. A piros és a narancssárga nem illik/nem illenek egymáshoz.
(A kölcsönösség kifejezése miatt mindenképpen többes számú az állítmány.)
8. A könyvek mellett Marci cica is az asztalon fekszik/feksznek.
9. A labdák és az ugrókötél a szertárban maradt/maradtak.
(l. 2. mondat)
10. A tanárok és a két portás is segített/segítettek a mentésben.
11. A Magyar Államvasutak elismerte/elismerték a gyakori késéseket.
(l. 1. mondat)
12. Ti és ők tisztelik/tisztelitek egymást.
(l. 3. mondat)
13. A Kárpátok megakadályozta/megakadályozták, hogy a hideg levegő beáramolhasson.
(l. 1. mondat)
14. Az esőben ti csurom vizek lettetek/víz lettetek.
(Az állítmány minősítő anyagnevet tartalmaz.)
15. Mi lesznek/leszünk az ország boldog népe.
(l. 6. mondat)
16. A nézők és a játékosok összebarátkozik/összebarátkoztak.
17. Az osztály megszavazta/megszavazták az osztálykirándulást.
(Az alany gyűjtőnév.)
18. A fiúk elfáradt/elfáradtak az órán.
19. A Rákóczi út és a Nagykőrösi utca párhuzamos / párhuzamosak egymással.
(l. 7. mondat)
20. A Fülöp-szigetek vállalja/vállalják a politikai következményeket.

Forrás:

- Lengyel Klára: Az állítmány (Próbafejezet a Magyar grammatikából)

Ami, amely – nem mindegy - megoldás

Írd az üres oszlopba annak a mondatnak a betűjelét, amelyiknek a tartalmára utal a dőlt betűvel szedett mondat!

A	Megütöttem a tesódat, ami miatt sokszor sírtam.	I	A gyerekek másnak segítettek a kertben.
B	Rendszeresen eszik a csokiból, amit nem szeret.	G	A gyerekek elfáradtak a kerti munkában.
C	Elolvasta a levelet, ami felháborított.	J	Nem örülök a levélnek.
D	Megütöttem a tesódat, aki miatt sokszor sírtam.	A	Nem örülök annak, hogy verekedtél.
E	A szomszédom egész nap gitáron gyakorol, amely nekem nagyon tetszett.	C	Nem tetszett az udvariatlansága, hogy elolvasta a levelet.
F	A gyerekek egész nap a kertben dolgoztak, ami után már nem volt idejük játszani.	F	A gyerekek sokáig dolgoztak.
G	A gyerekek egész nap a kertben dolgoztak, ami nagyon fárasztó volt.	B	Nem minden csokit szeret, de azért megeszi.
H	A szomszédom egész nap gitáron gyakorol, ami számomra elviselhetetlen.	D	A testvéred sokszor bántott engem.
I	A gyerekek egész nap a kertben dolgoztak, amely nem volt a tulajdonuk.	H	Nem szeretem a hosszú gitárzenét.
J	Elolvasta a levelet, amely felháborított.	B	Nem szeret nassolni.
K	Rendszeresen eszik a csokiból, amelyet nem szeret.	E	Tetszik nekem a szomszéd gitárja.

Forrás:

- Nádasy Ádám: A burjánzó vonatkozó, http://seas.elte.hu/w/moderntalking/a_burjanzo_vonatkozo (Megtekintés: 2023.09.04.)
- Sinkovics Balázs: A vonatkozó névmások (aki, ami, amely) használatáról – régi és mai nyelvtanaink és a nyelvművelő munkák tükrében, https://acta.bibl.u-szeged.hu/54317/1/mai_magyar_nyelv_006_123-133.pdf (Megtekintés: 2023.10.14.)
- <https://e-nyelv.hu/2019-11-08/a-rosszat-amelyet-amit/> (Megtekintés: 2023.09.04.)

Aki/ami/amely névmások használata – megoldás

Emlékeztető:

I. Az **aki** névmást csak akkor használjuk, ha élőlényre (személyre) vonatkozik (*megjött a fiú, akít vártam*).

II. Nem használható vonatkozó névmásként az "aki" több emberből álló **csoportot** jelentő főnevek után, mint például *család, csapa, osztály, vállalat, vállalkozás, cég, iroda, részleg, egyetem, tanszék, csapat, minisztérium, bizottság, egyesület, társasház, képviselő* stb. Ilyen csoportfőnevek után használjuk inkább az "**amely(ek)**" vagy a "**mely(ek)**" megfelelő alakját. (*A színházi társulat, melyet te is ismeresz, megérkezett.*)

III. Az **amely** névmást akkor használjuk, amikor konkrét, főnévvel megnevezett dologra utal, a hozzá legközelebb álló főnévvel megnevezett tárgyra vagy gyűjtőnévre utal (*megvettem a könyvet, amelyet kinéztem magamnak*). Az **amelyik** névmást kijelölő szerepben alkalmazzuk, ha csak egyetlen dologra vonatkoztatunk. (*Meghallgattam (azt) az előadást, amelyik rólad szólt.*) **IV. Ami** névmást használjuk akkor, ha nincs pontosan megnevezve főnévvel, amire (*azt kértem, amit te*), **V.** vagy hosszabb szövegrészre utal (*gyönyörűen süt a nap, amittől jó kedvem lesz* – nem konkrétan a Napra utal, hanem arra az egészre, hogy a Nap süt).

Érdemes az ellenőrzésnél felhívni a gyerekek figyelmét arra, hogy a beszélt nyelvben gyakran használjuk az „amely” helyett az „ami” névmást, ami „pongyola” beszéd, fordítva azonban hiba!

pl.

Megadtad a pénzt, amit tavaly adtam neked? **helyesen:** Megadtad a pénzt, amelyet tavaly adtam neked?

Megadtad azt, amiről beszéltél. **helyesen:** Megadtad azt, amiről beszéltél.

Egészítsd ki a mondatokat a megfelelő névmással!

1. Nem tanultál, **aminek** nem örülsz. (V.)
2. Megírtad azt a feladatot, **amelyet/amelyiket** tegnap adott a tanárnő? (III.)
3. Tudod azt, **amit** kérdeznek tőled? (IV.)
4. Figyeltem azt, **aki** belépett az ajtón. (I.)
5. Senki ne beszéljen olyasmiről, **amit** nem tud. (IV.)
6. Az idegenvezető arról az épületről beszél, **mely/amely/amelyik** előtt megállt a busz. (III.) 7. Az idegenvezető, aki velünk utazott, nagyon kedves volt. (I.)
8. A szomszédom egész nap éneklést gyakorol, **ami** számomra elviselhetetlen. (V.)
9. A nyomozó felmutatta a bűnjelet, **melyet/amelyet** élete most szerzett meg. (III.)
10. Maradjon köztünk, **amit** mondani fogok! (IV.)
11. Az a tény, **melyet/amelyet** el fogok mondani, maradjon köztünk! (III.)
12. Tetszett az ajándék, **melyet/amelyet** tőled kaptam. (III.)
13. A társulat, **melynek/amelynek** tagja vagyok. (II.)
14. Már mindent tudok, **amit** tudnom kell. (IV.)
15. Mindaz, **amit** mondtak, hazugság. (IV.)
16. Azokról beszéltem, **akikkel** együtt nyaraltam tavaly. (I.)
17. A történet, amelyet/**melyet** mondtak, hazugság. (III.)
18. Az a diák mondta a történetet, **akivel** együtt utaztam tegnap. (I.)

19. Mindig későn jön haza, **aminek** nem örül a család. (V.)
20. Hónap végére elfogyott a pénzüik, **ami** gondot okozott a családnak. (V.)
21. Megnéztem a filmet, **melyet/amelyet** ajánlottál. (III.)
22. Láttam azt a színészt, **akiről** beszéltél nekem. (I.)
23. Győzött a csapatom, **aminek** nagyon örülök. (V.)
24. Megérkezett a csapat kapitánya, **akit** én is ismerek. (I.)
25. A csapat, **amelyről/melyről** beszéltem, győzött. (II.)

Források:

- Nádasy Ádám: A burjánzó vonatkozó, http://seas.elte.hu/w/moderntalking/a_burjanzo_vonatkozoz (Megtekintés: 2023.09.04.)
- Sinkovics Balázs: A vonatkozó névmások (aki, ami, amely) használatáról – régi és mai nyelvtanaink és a nyelvművelő munkák tükrében https://acta.bibl.u-szeged.hu/54317/1/mai_magyar_nyelv_006_123-133.pdf (Megtekintés: 2023.10.14.)
- <https://e-nyelv.hu/2019-11-08/a-rosszat-amelyet-amit/> (Megtekintés: 2023.09.04.)

Vesszőparipa I. – megoldás

A tanulók a tanulók az egyszerű és az összetett mondatok ismeretével már megtanulták a vessző használatát. (A magyar helyesírás szabályai)

Pótold a hiányzó vesszőket!

1. Nagy igazság, hogy anyanyelvét is jobban tudja az, aki még egy nyelvet tud.
2. Tegnap beszaladtam a boltba, és megvettem a ruhát. (**és, s, meg, vagy – tagmondat esetén**)
3. Ez sokkal több, mint a tavalyi. (hasonlító **több, mint** szerkezet)
4. Ez több mint szemtelenség! (mondat tartalmának erősítésére szolgál a **több mint**)
5. A barátom mint pincér vett részt az eseményen. (a **mint** -ként határozórag helyett 'pincérként')
6. Gyerekek, gyertek csak ide! (**megszólítás**)
7. Hol az egyikre, hol a másikra tekintett. (**páros kötőszó**)
8. Jaj, ez nagyon fáj! (**indulatszó esetén**)
9. Több mint öt éve tanul angolul. (**I. 4. mondat**)
10. Tejet, kenyeret, vaját tett a kosarába. (**felsorolás kötőszavak nélkül**)
11. Jó, hogy jössz, Gézukám! (**tagmondat; megszólítás**)
12. Kétségbeesett, de elkerülhetetlen lépésre szánta el magát. (azonos mondatrészek közötti 'de')
13. A tésztára sok mákot és cukrot szórt. (**és, s, meg, vagy – felsorolás esetén**)
14. Gyakorító igék például ezek: járkál, kapdos, álldogál, beszélget stb. (felsorolás végén **stb.**)
15. Vagy ezt, vagy azt választhatod. (**I. 6. mondat**)
16. És arra emlékszel-e, Géza, amikor együtt indultunk a mátrai kirándulásra? (**I. 11.**)
17. Ez a könyv pont annyira izgalmas volt, mint vártam, gyorsan el is olvastam.
18. Ha még egyszer hallhatnám, hej, de boldog is lennék! (**tagmondat; indulatszó**)
19. Éva részt vett a bemutatón, könyvet dedikált, beszélgetett az olvasókkal, stb. (**stb. tagmondatnál**)

Forrás:

- Szendi Ágnes: A vesszők helyes használata, <https://www.m-prospect.hu/helyesiras-2-vesszohasznalat/> (megtekintés: 2024. 07.30.)
- Schmidt Czetli Ágnes: A vesszők fontossága, <https://szovegmagia.hu/a-vesszok-fontossaga/> (megtekintés: 2024.07.30.)

Vesszőparipa II. – megoldás

Ismereteid alapján válaszolj igennel (I) vagy nemmel (N)!

Szükséges-e a vessző? Igen (I) / Nem (N)

1. Az és kötőszó előtt tagmondathatáron. **Igen**
2. A vagy kötőszó előtt, ha az két szót kapcsol össze. **Nem**
3. A de kötőszó előtt, ha az szavakat kapcsol össze. **Igen**
4. A mint kötőszó előtt, ha hasonlítást fejez ki. **Igen**
5. Az illetve kötőszó előtt. **Igen**
6. A valamint kötőszó előtt. **Igen**
7. A mint szó előtt, ha állapothatározót fejez ki (-ként). **Nem**
8. Az amely kötőszó előtt. **Igen**
9. Az avagy kötőszó előtt, ha két mondatrészt kapcsol össze. **Nem**
10. Az állítmányok között, ha csak közös bővítményük van. **Nem**
11. Páros kötőszavak használatakor. **Igen**
12. Ha a mondatban megszólítás van. **Igen**
13. Tagmondatok határán, ha nincs kötőszó. **Igen**
14. A stb. rövidítés előtt, ha mondatrészek felsorolása végén áll. **Nem**
15. A hogy kötőszó előtt minden esetben. **Nem**

Forrás:

- Raátz Judit: Anyanyelvi felmérők a 11-12. évfolyam számára, Tinta Könyvkiadó, Bp., 2020. p. 10., 14.
- Vesszőhasználat és részletes szabályai, <https://e-nyelv.hu/2012-04-26/vesszohasznalat-es-reszletes-szabalyai/> (megtekintés: 2022.09.12.)

Nyelvhelyesség gyakorlás - megoldás

Húzd alá a hibás szóalakot, írd mellé az általad helyesnek ítélt szót!

„A” mondatcsoport

1. Az esőzések miatt egyenlőre nem tudják elkezdni az aratást. - **egyelőre**
2. A sok bonyodalom után nagy nehezen zöld ágra jutottunk. - **vergődünk**
3. Kérdezd meg Petitől, el-e tudna jönni jövő héten a koncertre! - **el tudna-e jönni**
4. Az a baj, hogy félkézről vetted, amit kértem tőled. - **félvállról**
5. Az edző nagy baklövést vétett, hogy nem cserélte le időben a kapust. - **követett el**
6. A földszinti raktárhelyiségbe felújítási munkák zajlanak. - **raktárhelyiségben**
7. Az emberek azt is megosszák egymással a világhálón, amit nem kellene. - **megosztják**
8. Számított azzal, hogy becsapják, ezért utána nézett a dolognak. - **arra**
9. A sok eső végett elmaradt az iskolai sportnap. - **miatt**
10. Kati néniék nincsenek itthon, el vannak utazva. - **elutaztak**

„B” mondatcsoport

1. Csak be ne folyásolja a gyerekeket az időjárás! - **ne befolyásolja**
2. 2) Apa hazaérkezéskor kicsukta az ajtót. - **kinyitotta**
3. 3) Nagyon szeretem, ha az iskolai program többszínűbb. - **sokszínű**
4. 4) A nyolc kerületbe gyere, a Nagy Ervin tér 9.-be! - **nyolcadik**
5. 5) Kati mindig itassa az egereket. - **itatja**
6. 6) Az anyukán mint tanárként dolgozott egész életében. - **mint tanár / tanárként**
7. 7) Úgy dolgozz, hogy nehogy egyest kapj! - **nehogy egyest kapj / hogy ne kapj egyest**
8. 8) Egész nyáron a családi teleken dolgoztam. - **telken**
9. 9) Ez az, amely nem érdekel. - **ami**
10. 10) Az az osztály nyer, akinek a legjobb lesz a tanulmányi eredménye. - **amelyiknek**

Forrás:

- Balázs Géza. Magyar nyelvhelyességi lexikon Corvina Kiadó, Budapest, 2001
<https://www.bolyaiverseny.hu/magyar/index.htm> 2019. megyei döntő (Megtekintés: 2021.02.23.)

Csak röviden! - megoldás

Terpeszkedő kifejezések

„A” szöveg

A névutók gyakran túl hosszú, „terpeszkedő” kifejezéseket hoznak létre, melyeket egyszerű toldalékolással helyettesíthetünk. Javítsd a terpeszkedő kifejezéseket toldalékos alakokkal (vagy egyszerűbb névutóval)!

Helytelen alak	Helyes alak
Jelentést tettünk az osztályfőnök felé .	<i>osztályfőnöknek</i>
Egy szülőn keresztül értesült az eredményről.	szülőtől
A költő a versen keresztül üzent.	a versben
Az igazgatón keresztül dicséretet kapott.	az igazgatótól
A legjobb akarat mellett sem tetszett a vers.	a legjobb akaráttal
Nagy siker mellett játsszák a darabot.	nagy sikerrel
Az óra keretében megbeszéltük a látottakat.	az órán
Az óra folyamán többen elmondták a véleményüket.	az órán
A beszélgetés során sokan megnyilvánultak.	közben
Néha vitatkoztunk a kérdés fölrött .	kérdésről/kérdésen

„B” szöveg

A névutók gyakran túl hosszú, „terpeszkedő” kifejezéseket hoznak létre, melyeket egyszerű toldalékolással helyettesíthetünk. Javítsd a terpeszkedő kifejezéseket toldalékos alakokkal (vagy egyszerűbb névutóval)!

Helytelen alak	Helyes alak
Sokan tüntettek a tanárok érdekében .	<i>tanárokért</i>
Mi magunk is megteszünk mindent a jó ügy érdekében .	jó ügyért

Mindenki a szerződés értelmében járt el.	szerződés szerint
A cél felé közeledve mindenki ujjongott.	célhoz
Az új tornaterem átadása igen hasznos iskolánk szempontjából .	iskolánknak
Az osztálypénzt a holnapi nap folyamán tudom befizetni.	holnap
A neves vendég látogatása nagy megtiszteltetés iskolánk számára .	iskolánknak
Az osztályfőnöki óra során értékeltük a félévet.	órán
Az ünnepelt részére átadták a kitüntetést.	ünnepeltnek
A szépségverseny végeredményét a televízió keresztül jelentették be.	televízióban